

Europeiska unionen
Regionalpolitik

panorama

inforegio

Generaldirektoratet för regionalpolitik

**SPECIAL
NUMMER**

Kort om EU-strategin för Östersjöregionen

EUROPEISKA UNIONENS STRATEGI FÖR ÖSTERSJÖREGIONEN – FRÅN ORD TILL HANDLING

EU:s strategi för Östersjöregionen är ett nytt sätt att arbeta tillsammans i unionen. Regioner i åtta medlemsstater – närmare 100 miljoner invånare – kommer att kunna planera, prioritera och genomföra verksamhet, i trygg förvissning om att deras kollegor och grannar arbetar i samma anda mot samma mål. Det ger Östersjöregionen möjlighet att åtnjuta en hållbar miljö och optimal ekonomisk och social utveckling.

Engagera alla

Strategin efterfrågades av Europeiska rådet efter arbete av Europaparlamentet. Som du kommer att läsa i detta nummer av Panorama har strategin gynnats av en oerhört hög grad av engagemang från partner och intressenter på alla nivåer. Genom att jobba tillsammans kan vi använda pengar och andra resurser som finns bättre, för att stärka regionens framtid. Kunnande och kraft kan kanaliseras effektivare och fördelarna med EU-lagstiftning föras vidare till alla som bor i regionen.

De första stegen

I en handlingsplan som tagits fram av kommissionen läggs 80 projekt fram som kommer att leda vägen när det gäller genomförandet av 15 sammankopplade prioriteringar. Projekten inbegriper miljöförbättringar (t.ex. minska halterna av nitrater och fosfater i Östersjön), insatser för ökat välbefinnande (t.ex. främja entreprenörskap), bättre tillgänglighet (t.ex. bättre transportförbindelser) och stärkt säkerhet och trygghet (t.ex. bättre respons vid olyckor). Verkliga förbättringar är på väg och framgången med dessa, liksom framgången för strategin som helhet, hänger på de många partnerna i regionen och stödet från högsta politiska nivå i alla länder. Strategin erbjuder en ram och genom att följa den kan människor med säkerhet känna att de bygger en bättre Östersjöregion. I detta nummer av Panorama visas hur strategin föreslår att regionens styrka ska frigöras.

Kommissionen, Europaparlamentet, medlemsstaterna och alla intressenter i regionen utforskar nya vägar att arbeta tillsammans. Ett sätt som inte grundas på pengar eller särskild lagstiftning eller ens på nya institutioner, utan på människors vilja att samarbeta för att lösa en regions problem. Denna makroregionala strategi, som vi kallar den, begränsas inte av nationella eller regionala gränser eller av särskilda politikområden. Det finns ett behov av positiv förändring – det är bara partnernas beredvillighet att agera som styr hur omfattande den blir.

EU:S STRATEGI FÖR ÖSTERSJÖREGIONEN

NIO LÄNDER, EN REGION

En stor del av Österjöns 800 mil långa kust delas av åtta medlemsstater, som alla har sina egna prioriteringar och omsorger, sina ekonomiska hjärtefrågor och politiska farhågor. Östersjön – en motorväg för sjötransporter och alltför ofta en soptipp – omges av närmare ett hundra miljoner människor.

Men trots årtal av samarbete för att förbättra läget för Östersjön, fortsätter det att förvärras. Medlemsstaterna bad därför Europeiska kommissionen att ta fram en levande strategi för att säkra en ljus framtid för regionen.

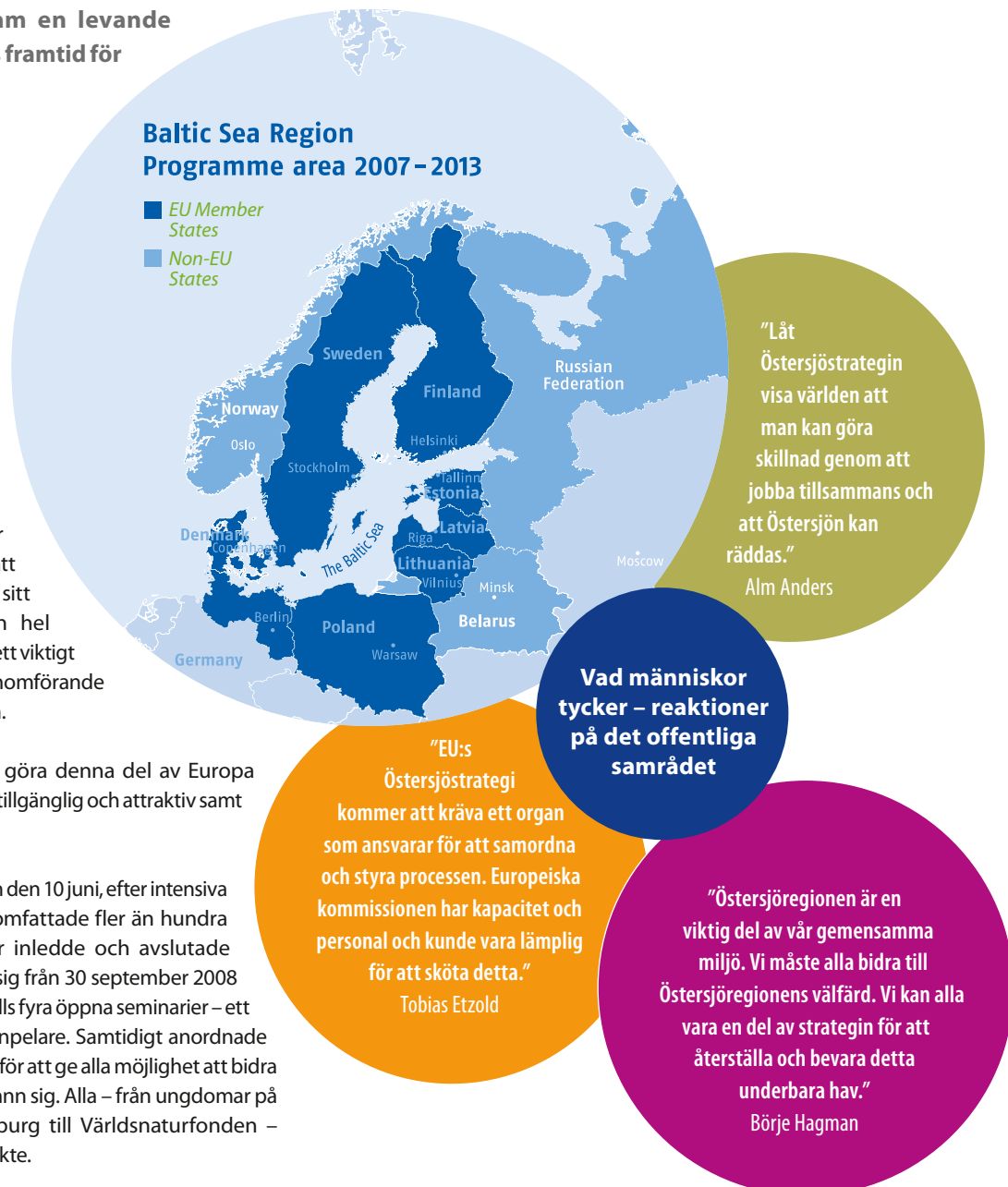
En strategi som är "först i sitt slag"

I maj för fem år sedan anslöt sig Polen, Estland, Lettland och Litauen till unionen. Deras anslutning innebar att åtta av nio Östersjöländer har glädje av fri rörlighet för varor och tjänster, delar gemensam lagstiftning om vattenkvalitet och dessutom delar ett i stora delar gemensamt arv. Denna fysiska och kulturella närhet gör Östersjön till det perfekta stället att skapa en strategi som är "först i sitt slag" – en som omsluter en hel makroregion. Den innebär också ett viktigt första steg mot ett regionalt genomförande av den integrerade havspolitikerna.

Strategins fyra hörnpelare ska göra denna del av Europa miljömässigt hållbar, välmående, tillgänglig och attraktiv samt säker och trygg.

Strategin antogs av kommissionen den 10 juni, efter intensiva diskussioner och samråd som omfattade fler än hundra bidrag. Två större konferenser inledde och avslutade samrådsperioden, som sträckte sig från 30 september 2008 till 6 februari 2009. Däremellan hölls fyra öppna seminarier – ett om var och en av strategins hörnpelare. Samtidigt anordnade kommissionen ett öppet samråd för att ge alla möjlighet att bidra med sin synpunkt, var de än befann sig. Alla – från ungdomar på en konferens för unga i Hamburg till Världsnaturfonden – uppmanades att säga vad de tyckte.

Resultatet? Det framstår tydligt att alla som deltog tycker att det finns ett trängande behov av en strategi och att regionens problem är för uppenbara för att ignoreras. De initiativ och den politik som redan satts i verket på en rad olika områden är bra, men de hänger inte samman och blir därför inte så effektiva som de skulle kunna vara. Ett annat mycket tydligt budskap är att strategin måste vara konkret tillämpbar och inte teoretisk – att bara prata tillhör det förflyttna och Östersjöregionen måste bli föremål för handling. Detta återspeglades i den lista över saker människor inte vill veta av – tomma deklamationer utan åtgärder med utsedda ansvariga och fastställda frister.

Få fart på strategin

I december 2007 bad medlemsstaterna kommissionen att, med generaldirektoratet för regionalpolitik som ledande för processen, utarbeta en strategi för Östersjöregionen. Denna skulle bland annat bidra till att ta itu med de trängande utmaningar på miljöområdet som rör Östersjön. Den 10 juni antog kommissionen strategin, med ett meddelande och en handlingsplan. Den kommer nu att överföras till parlamentet och rådet för diskussion och överenskommelse.

Något för var och en

Strategins fyra hörnplarna är utformade så att nästan ingenting faller utanför. Sedan kommissionen beslutat sig för att satsa på ett strukturerat snarare än ett selektivt angreppssätt, skapade den en ram bestående av prioriteringar, fortlöpande åtgärder och projekt som ska slutföras inom en viss frist. Genom att göra på det sättet införde man en metodik som kan bestå, medan enskilda mål – och sätten att uppnå dem – förändras efter regionens utveckling, vilket gör den anpassningsbar.

Det betyder inte bara att strategin kan användas för att strukturera ett angreppssätt för regionen under kommande år, utan medger också att alla medverkande – Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tyskland och Danmark – får sina prioriteringar erkända inom strategins ram. Alla aktörer har inte anammat alla prioriteringar, men alla aktörer har någon prioritering som tas upp.

I strategin föreslår man att ramverket Norra dimensionen, en gemensam politik för EU, Ryssland, Norge och Island, i första hand används för de externa samarbetsaspekterna, men med möjlighet att använda andra kanaler (som Östersjöstaternas råd) när de är användbara. Ryssland och andra grannländer har indikerat att de ser positivt på EU:s ansträngningar för att hålla dem informerade och EU ser fram emot att samarbeta med dem kring frågor av gemensamt intresse.

I detta skede innebär strategin inte någon ytterligare finansiering – det handlar mer om att samordna det stora antal människor och organisationer som är inblandade runt om i hela området och dra största möjliga nytta av de sätt dagens nationella politik

och EU-politik verkar på. Den är praktisk snarare än idealistisk och berör många aspekter av det dagliga livet i regionen. Nya projekt kommer exempelvis att bidra till att minska de höga halterna av föroreningar i havet, förbättra transportsystem och energinät och stärka skyddet vid större nödlägen till havs och lands.

Lätt att säga, men var ska man börja?

Strategin får en flygande start, med förslag som bygger på åtgärder som, om än fragmenterade, redan finns på plats och man satsar på att ta itu med de viktigaste utmaningarna och ta vara på de viktigaste tillfällena. Här följer några tankar:

••• HÅLLBAR MILJÖ

Östersjön, med ett medeldjup på bara 58 meter, förlorar i kvalitet och biologisk mångfald på grund av för stora utsläpp av nitrater och fosfater från källor inom jordbruk, industri och hushåll. Dessa rinner ut i havet och orsakar allt svårare eutrofiering. Denna algblomning förvandlar stora delar av havet till en stinkande grön sörja som sänker vattnets syrehalt och tar död på många av de arter som lever i de drabbade områdena. Det tar mer än 30 år för vattnen att helt förändras och föroreningar utgör därför ett särskilt problem.

Bland några tankar i strategin finns att bygga vidare på åtgärder som redan vidtagits i regionen för att få bort fosfaterna ur rengöringsmedel. Genom att ta bort dem från alla rengöringsmedel skulle mängden fosfater som hamnar i Östersjön minska med en fjärdedel och algblomningen därmed minska.

Ett formellt nätverk av särskilda rådgivare kring miljöfrågor, i den mån de berör jordbruk, från alla länder runt Östersjön skulle främja bästa praxis för att minimera avrinningen av gödningsmedel, samtidigt som man upprätthåller eller till och med förbättrar produktiviteten.

Även om strategin i sig inte har någon egen finansiering, kommer Östersjön under perioden 2007-2013 att gynnas inom regionalpolitikens ram och av annan EU-finansiering:

- **Göra Östersjön miljömässigt hållbar**

Sammanlagt 9,8 miljarder euro har öronmärkts, varav 3,1 miljarder euro för rening av avloppsvatten

- **Göra Östersjön konkurrenskraftig**

Sammanlagt 6,7 miljarder euro har öronmärkts, varav 2,4 miljarder euro för innovation i små och medelstora företag

- **Göra Östersjön tillgänglig**

Sammanlagt har 27,1 miljarder öronmärkts: informationssamhället 1,4 miljarder euro, transporter 23,1 miljarder euro, energi 2,6 miljarder euro

- **Göra Östersjön säker och trygg genom att förebygga risker**

Sammanlagt har 697 miljoner euro öronmärkts

ÖKAT VÄLSTÅND

Regionens största svaghet är den begränsade graden av internt konkurrenstryck. Vissa länder i regionen har inte en marknad som är tillräckligt stor för att främja välbehövlig konkurrens. Enda lösningen är att integrera regionen närmare. 2005 uppskattade man att en typisk internationell handelstransaktion berörde omkring 30 aktörer, 40 originalhandlingar och 360 kopior.

Syftet med tjänstedirektivet är att uppnå en verklig inre marknad för tjänster i EU, genom att minska krånglet och hjälpa människor att starta egna företag eller flytta till ett annat land. Men i Östersjöregionen används det på ett ojämnt och osammanhängande sätt. Strategin innefattar åtgärder för att använda direktivet på ett effektivare sätt för att stimulera handeln och ge små och medelstora företag större möjligheter.

För att hjälpa morgondagens entreprenörer måste kvaliteten på utbudet av utbildningstjänster förbättras. Man föreslår därför att en "Ivy League" av högskolor och universitet upprättas. Det skulle säkra kvaliteten och sammanföra fakulteter inom samma område men på skilda lärosäten. Fokus ligger också på att främja människors rätt att röra sig fritt inom hela regionen i jakt på kunskap eller för att undervisa.

GÖRA REGIONEN TILLGÄNGLIG OCH ATTRAKTIV

Öst och Norr förblir alltför avskiljda från resten av unionen, som i allt högre grad utgör en inkörsport från Asien. Norra Finland, Sverige och de baltiska staterna har lägst grad av tillgänglighet i hela Europa. Även energiförsörjning och energitrygghet utgör en särskild källa till oro. Regionen har få inhemska energikällor och litar därför till import, men med otillräcklig sammanlänkning för att garantera trygghet.

Tänker man resa från Warszawa till Tallinn kanske man föredrar att flyga. Tågresan på 36 timmar är sannerligen inget att se fram emot för den som inte har mycket tid till övers. Tack vare behovet av miljövänliga sätt att resa har tåg blivit ett gångbart alternativ. I strategin föreslår man därför att ett mål sätts upp för järnvägslinjen Baltica, med en förbindelse på 120 km/tim från Warszawa till Tallinn senast 2013.

Energi är en central fråga för regionen – och avgörande för att den ska bli ett attraktivt ställe att bo på. Än en gång satsar man i strategin på att stimulera befintliga åtgärder på ett praktiskt och direkt sätt. Den anger riktlinjer för hur kraftnät skulle

sammanlänkas mellan de baltiska staterna och regionen i stort, genom att stödja sammankopplingsplanen för länderna kring Östersjön och högspänningsförbindelsen mellan Sverige och Litauen. Och stödet är inte bara retoriskt. EU kommer att investera 500 miljoner euro i regionens gas- och elinfrastruktur.

SÄKERHET OCH TRYGGHET – DE ALLT ÖVERSKUGGANDE FRÅGORNA

Sjöfarten ökar stadigt och med enorma oljetankers som använder havet som motorväg är olycksrisken mycket påtaglig. Mellan 2000 och 2007 har oljetransporterna till Östersjön mer än fördubblats, till 171 miljoner ton. Vid svåra vinterförhållanden blir riskerna större och fartygen är ofta inte tillräckligt förstärkta för att klara isen. Även organiserad brottslighet gör regionen mindre trygg. Med det läge Östersjön har, förvärras mönstret för brottsligheten runt Östersjön av skillnaderna i ekonomiska och sociala förhållanden.

Med långa yttre gränser har regionen ett behov av samstämda, gränsöverskridande åtgärder för att eliminera illegal handel med människor, droger och vapen. Utbytessystem för gränsvakter skulle vara till hjälp, däribland rättsvårdande samarbete till sjöss. I strategins handlingsplan finns förslag till hur kampen mot brottsligheten kan samordnas, genom att integrera befintliga organisationer för att hjälpa dem att bygga mer på samarbete. Man föreslår en kraftsamling för att förena rättsvård, mobila patruller, utredningsteam, underrättelseteam, att dela utrustning mellan tjänster samt samarbeta mer i fråga om utveckling, införande och användning av teknik.

För att hantera risker till sjöss framförs i handlingsplanen bland annat tankar på att skapa ett integrerat nätverk av rapporterings- och övervakningssystem för all verksamhet till sjöss, som sjösäkerhet, skydd för den marina miljön, fiskerikontroll, tull, gränskontroll och rättsvård.

Vad gör Östersjön så speciell?

Den har ett unikt ekosystem – de norra delarna är nästan helt fyllda av sötvatten och är under upp till halva året täckta av is. Där Nordsjön möter Östersjön, i Öresund och Bälten, är vattnet salt. De starka kontrasterna skapar ett unikt ekosystem, där arterna är väl anpassade för att reagera på olika salthalt och bara ett visst urval kan överleva. Denna känsliga jämvikt gör ekosystemet särskilt sårbart för förändringar såväl av dess fysiska eller kemiska sammansättning som av näringsvävens struktur.

Ytan på det bäcken runt Östersjön som har avrinning ner till havet är omkring fyra gånger så stor som Östersjöns egen yta. Omkring 20 % av denna yta används för jordbruk och bete, medan andra områden är tätbefolkade, vilket gör att avrinning och avloppsrening är viktiga faktorer som bidrar till uppkomsten av algblomning.

Länderna som gränsar till havet har alltid varit handelspartner. Vikingarna byggde upp sitt handelsimperium runt området under tidig medeltid och fann det vara rikt på pälsar, bärnsten, timmer och tjära. Från 1200-talet till 1600-talet gjorde Hansan Östersjön till sin. Den blev norra Europas starkaste ekonomiska kraft och lade upp sina rutter över havet.

Detta gemensamma arv som sträcker sig över ett millennium, ger en grund att stå på som garanterar att Östersjön blir en europeisk framgångssaga, med en framtid lika blomstrande och dynamisk som dess förflutna.

❖ **Länkar till Europeiska kommissionen:**

EU-strategi för Östersjöregionen

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/index_en.htm

Europeisk sammanhållningspolitik i staterna runt Östersjön

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/info_en.htm

Politiken för den nordliga dimensionen

http://ec.europa.eu/external_relations/north_dim/index_en.htm

Europeiska granskings- och partnerskapsinstrumentet (ENPI) för gränsöverskridande samarbete med Ryssland

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/index_en.htm

❖ **Andra användbara länkar:**

Aktörer i Östersjöregionen

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/pdf/websites.pdf

❖ **Länkar till projekt och organisationer som nämns i detta nummer:**

HELCOM

<http://www.helcom.fi/>

JOSEFIN

<http://www.josefin-org.eu/>

COHIBA

http://meeting.helcom.fi/c/document_library/get_file?folderId=89317&name=D LFE-33722.pdf

http://www.helcom.fi/projects/on_going/en_GB/cohiba/

❖ **Länk till viktiga webbplatser för nästa nummer:**

Klimatförändring

http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm

Foton

Omslag: p. 2, p. 4, p. 5, p. 6, p. 8 – Jaakko Mannio
P. 6 – Metsähallitus

Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för regionalpolitik
Enhet B1 – Information och kommunikation
Raphaël Goulet
Avenue de Tervuren 41, BE-1040 Bryssel
Fax +32 2 29-66003
E-post: regio-info@ec.europa.eu
Internet: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

© Europeiska gemenskaperna, 2009
Återgivning tillåten om källan anges.

Tryckt i Belgien